

OPONENTSKÝ POSUDEK

ALŽBĚTA SKALICKÁ

AUTORSKÉ TEXTOVÉ INTERVENCE DO VEŘEJNÉHO PROSTORU

Diplomová práce studentky oboru Design prostředí TU v Liberci, **Alžběty Skalické**, *Autorské textové intervence do veřejného prostoru*, představuje zvláštní fúzi odborné teoretické práce a autorské knihy. Práce je v originálu napsaná psacím písmem, a to poměrně málo čitelným.

Text, který je tak osobního charakteru, že odrazuje od vlastního čtení.

Tento moment se mi zdá podstatný, přesto, že práce oponenta (a každého potenciálního čtenáře) je ulehčena poskytnutím tištěné verze. Přemýšlím o situaci, kdyby nebyla. Jaký by byl můj zážitek ze čtení? Možná znechucení dlouhým luštěním a možná fascinace ponorem do houštiny textu, kde není vše tak jasné a jednoduché.

Nevím přesně, jestli má tedy „autorská kniha“ funkci spíše uměleckého objektu, ale dovedu si představit, že ruční psaní dlouhého textu (dnes už tak archaická, zbytečná činnost), mělo pro studentku performativní, arteterapeutický, až katarzní ráz, provázený jistě i vnitřním přemáháním a mírnou bolestí zápěstí.

Dá se vůbec z něčeho „vypsat“ tiskáním do klávesnice?

Struktura práce je jasná a vystavěna proporčně, jazyk textu čtenářsky přívětivý. Určitě i proto, že studentka zcela přirozeně propojuje informace odborného charakteru (včetně citací z literatury) s vlastními interpretacemi cizího díla, stejně jako s osobními vstupy objasňujícími okolnosti vzniku svých projektů. Autorka jimi postupně prochází, představuje je čtenářům a staví do širšího kontextu výtvarného umění, což je smysluplná a vhodně zvolená strategie.

Text práce začíná představením projektu *Cizí kůže*, kde autorka po jednotlivých dnech nabírá a nese identitu jiných lidí prostřednictvím nošení jejich oblečení, na kterém zanechává textovou stopu. I já jsem byla jednou z nich. Ráda jsem Bětce oblečení nabídla. Byly to moje „psací šaty“, šaty, ve kterých jsem ráda psala. Ona mi na ně na oplátku vyšila vzkaz. Právě tento moment zanechávání vzkazů / básní, teda jakýchsi skvrn mysle, které nejdou vyprat, mi přijde z celého

projektu nejlepší. Autorka „nepíše“ na textil jako na plátno. Plně respektuje jeho funkci, tkanou strukturu materiálu a přizpůsobuje se jí. Proniká do ní jehlou, mluví jejím jazykem.

Vyšívání vzkaž je více bolestivý – pro obě strany.

Vlastně jsem Bětce nikdy neřekla, jak to s těmi šaty nakonec dopadlo. Už jsem je více nenosila. Staly se pro mě něčím mezi uměleckým objektem a osobním dopisem. Nevím, jestli je to dobře nebo špatně, je to prostě tak. Bětko, děkuji.

Tato část je pro práci zajímavá i proto, že spojuje všechny tři roviny studentčina zájmu. Jde o miniaturní formu poetického textu, o intervenci do prostoru – protože majitel ho může dál na svém oblečení roznášet – a taky o jistou podobu šperku, jelikož je současně promyšleným estetickým akcentem vloženým do osobního prostoru člověka. Zároveň se jedná o nevšední sociální interakci mezi autorkou a majiteli oblečení / textu, založenou na důvěře, intimitě a smyslovém zkoumání v prožívání cizích identit (a to nejen zrakem a hmatem, ale i čichem). Této části textu bych vyčetla jenom trochu neproporční prostor věnovaný analýze problému sociálních médií (resp. filmu *The Social Dilemma*.) Je pravda, že zmíněný problém do jisté míry souvisí s autorčinými autoportréty, denně uveřejňovanými na platformě Instagram. Možná je projekt ale přece jenom o něco víc o osobním prožitku, který šlo možná ještě hlouběji popsat do hutné kapitoly právě na základě uveřejněného nástinu k rozhovoru pro rádio Wave.

Další autorčin projekt – *Intima města Liberec* – tvoří úvod k druhé kapitole práce. Studentka po prázdném městě v době karantény vylepuje kartičky s ručně psanými básněmi – motivy městského prostoru. Dále se zamýšlí nad pojmy jako veřejný prostor, publikum a různé formy textových intervencí – *guerilla poetry*, *street art* – přičemž podává i zajímavý, ač rychlý vhled do dějin poesie ve veřejném prostoru a teoretickou reflexi její hranic. Poté následují krátké medailony projektů a autorů, kteří se tomuto věnovali. Zmíněna část se mi jeví textově trochu nesourodá. Autorka míchá klasickou formu textu v odsecích s formou odrážek s hesly. Čtenáři může orientaci zkomplikovat i matoucí nesourodost v chronologickém řazení jednotlivých autorů (TIMO – Jiří Valoch – Jiří Kolář). Také by snad bylo možné lépe propojit jednotlivé „medailony“, aby nezačínali vždy stejně – jménem autora a tím, čím „je“ – ale aby byly do sebe přirozeněji vsáklé, sledujíc u toho spíše nit problému. A tedy přestali být de facto „medailony“, které práci zbytečně textově drolí.

Ale abych se vrátila zpátky k projektu: oproti jiným akcím – intervencím textu do veřejného prostoru – je přístup autorky osobitý v tom, že jde o poesii psanou rukou. To vždy ztěžuje čtení už jenom proto, že divák musí přijmout specifický (byť čitelný) rukopis, který už nějakým

způsobem emočně zabarvuje vyznění textu. Tím pádem startovací bod interpretace nemůže být nula.

Psaný text je zatížen. Je jistým způsobem zplihlý. Neurazil totiž ještě dostatečně dlouhou cestu od srdce, aby si nafoukal křídla.

Další vlastností těchto textů je efemérnost. Tím se liší od zalaminovaných reklam či vážně míněných oznámení. Déšť, sníh, vítr, ruka člověka, kterého se dotkly – to všechno jim může jenom prospět. A kdyby se i nic z toho nestalo, za měsíc se všech těch padesát míst překryje nálepkami s novou básní.

Obnovování ran.

Poslední, třetí, kapitola je věnována třem autorským výstavám, které studentka uspořádala ve třech nezávislých galeriích, spojených přímo s veřejným prostorem.

Výstava s tématem rodiny – *Moje máma vzdělává budoucnost* – se uskutečnila ve zlínské galerii Komnata, kterou tvoří prosklená autobusová zastávka a několik metrů vzdálená vitrína. Dalo by se říct, že je poctou studentčině rodině, která před dvěma lety přišla o otce. Každý z členů rodiny je ztvárněn jednak krátkým textem, napsaným zevnitř na sklo zastávky a jednak jeho oblečením, označovaným textovou výšivkou, ve zmiňované vitrině. Postava tatínka je na výstavě plně přítomna a ničím se neliší od zobrazení maminky a sourozenců. Dílo můžeme interpretovat jako obraz neustálé přítomnosti milovaného člověka v myslích a srdcích těch, které tady zanechal, ale – metaforicky – i jako přijetí reality smrti, která v obraze rodiny zabilila jedno místo. Instalace nese s sebou řadu (i tíživých) konotací: použitím oblečení ve formě jakýchsi ostatků může připomenout tvorbu Christiana Boltanského, nebo – v kombinaci s osobně laděným textem – dokonce expozice památních předmětů v muzeích holocaustu.

Autorka u toho využívá efekt odrazu:

Efekt z platonské jeskyně, který nesrozumitelné vnitřní náhle ukáže jako zjevné zjevné, tu ale funguje naopak. Pravda reality se vyjeví teprve v jejím odrazu.

V liberecké galerii *Aboj, Nazdar, Čau*, Alžběta Skalická znovu použila princip zrcadlení v rámci výstavy *Půl roku chodím pozadu*. Jelikož médiem bylo tentokrát zrcadlo, výsledným efektem odrazu krátkého sebereflexivního textu, napsaného zevnitř vitríny, bylo zdvojení. Vlastně ztrojení: text – odraz – pokřivený obraz ve vypouklém zrcadle, zakřiveném jako věštecská koule. Autorka chodí půl roku pozpátku, kráčí tak zpět do krajiny šťastného dětství.

Nevrací se, couvá a každým krokem vidí svůj život ve více obromujících perspektivě a v smysluplnějším kontextu.

Výstava *Stojím v radě a všichni mě předbíhají* se uskutečnila ve třech výklencích galerie *In Vitro* v Ústí nad Labem. Texty reagující na aktuální politické události napadení Ukrajiny Ruskem mají vizuální podobu parte ohraničeného černou linkou. Další „nenápadná“ intervence. Do místa, původně zamýšleného jako místo pro vzpomínku na smrt třech blízkých lidí, umísťuje autorka text, který má politicko-angažovaný charakter, poeticko-deníkovou podobu a informativně-účelový závěr v podobě čísla účtu organizace *Člověk v tísni*. Všechny tyto tři významové vrstvy jako celek působí autenticky, až dojemně.

Autorka stojí, a přece zase couvá.

Jestli bych měla práci něco vyčíst, byla by to jistá nedůslednost v záměru udělat čtení divákovi jednodušší. Myslím tím například chybějící datace (roky narození a úmrtí u autorů). Ne ke všem jsou v práci připojeny obrázky, tedy pro méně znalého diváka jsou potom zmíněné informace hůř převeditelné do vizuální představy. Plynulost čtení trochu narušují i odkazy na příslušnou literaturu, které mohly být zmíněny jako poznámka pod čarou a taky nějaké gramatické chyby. Claude Cahun byla například jednou z prvních fotografek (a ne fotografů) narušující genderové stereotypy ženského umění.

Ale abych se vrátila zase na začátek.

Alžbětu Skalickou jsem nejdříve poznala jako sestru mého nejlepšího studenta fotografie. Pak jako básnířku krátkých, intenzivních forem, které vždycky mířily úplně přesně na zcela bezvýznamná místa. Také jako autorku drobných šperků, které byly někdy tak nenápadné, že je šperkem činil často jenom náš pohled – někdy toužebný, někdy soucitný, jindy prostopášný. A nakonec jako člověka, který pokrývá prostor „tam venku“ doslova samým sebou. Celé její práci věřím, a i ji považuji za krásnou.

Proto navrhuji diplomovou práci přes zmíněné připomínky ohodnotit známkou A – výborně.

Mgr. Lucia L. Fišerová, Ph.D

oponentka

Ve Zlíně 11. 6. 2022